

ARCYBISKUP METROPOLITA
GDAŃSKI

Znak akt: XVIII B 7.40 – 3/2026

Gdańsk-Oliwa, 23 kwietnia 2026 r.

Uroczystość Świętego Wojciecha, biskupa i męczennika,
głównego patrona Polski i Archidiecezji Gdańskiej

EDYKT

w sprawie kanonicznego rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego ks. Jana Pawła Aeltermanna

Archidiecezja Gdańska zamierza rozpocząć proces beatyfikacyjny Księdza Jana Pawła Aeltermanna (1876-1939), kapłana zastrzelonego w czasie II Wojny Światowej. Wobec powyższego, stosownie do art. 43 Instrukcji *Sanctorum Mater*, ogłaszam poniższy Edykt.

Ksiądz Jan Paweł Aeltermann urodził się 26 czerwca 1876 r. w Gdańsku. Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego przyjął w kościele pw. św. Mikołaja w Gdańsku. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości wstąpił do seminarium duchownego w Pelplinie. (W tym czasie Gdańsk należał do diecezji chełmińskiej ze stolicą biskupią w Pelplinie.) Święcenia kapłańskie otrzymał w 1904 r. Mszę św. prymicyjną celebrował w kaplicy Szpitala Najświętszej Maryi Panny na Dolnym Mieście w Gdańsku. (Obecnie kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Gdańsku.) Jako neoprezbiter został skierowany do parafii w Tucholi, a następnie do kolejnych placówek diecezji chełmińskiej w Wałdowie, Nieżywieci, Grucznie, Starogardzie Gdańskim, Jeleńczy, Lęborku, Ugoszczy. W 1912 roku ksiądz Aeltermann został ustanowiony proboszczem parafii w Mierzeszynie oraz w Przywidzu.

Kiedy w 1925 r. parafie weszły w skład utworzonej diecezji gdańskiej (obecnie archidiecezji), ksiądz Aeltermann został kapłanem gdańskim. Cieszył się dobrą opinią biskupa, który w 1931 r. mianował go dziekanem dekanatu Gdańsk-Wieś. Jako proboszcz, oprócz pracy duszpasterskiej, prowadził ożywioną działalność społeczną, także na rzecz ewangelików, stanowiących na tych terenach zdecydowaną większość. Został zapamiętany jako kapłan, który szanował wszystkich, niezależnie od narodowości i wyznania. W jego biografii wpisana jest także działalność społeczna. Posiadał także ewangeliczny dar jasnej oceny rzeczywistości. Bardzo realnie dostrzegał zagrożenia rodzącej się ideologii narodowego socjalizmu. Wobec wzbierającej agresji nazistów brał w obronę Polaków i Żydów mieszkających na terenie jego parafii. Na tydzień przed wyborami do parlamentu Wolnego Miasta Gdańska (w maju 1933 r.), wygłosił kazanie i wydał broszurkę *Hakenkreuz oder Christenkreuz?* (Swastyka czy krzyż Chrystusowy?), w której przeciwstawiał się hitleryzmowi. Ostrzegał przed nadchodzącym narodowym socjalizmem – promującym nacjonalizm, segregację rasową, eugenikę. Z powodu tej homilii oskarżono go, że zajmuje się polityką.

W 1935 r. ksiądz Aeltermann został aresztowany za „obrazę kanclerza Adolfa Hitlera”. Zwolniono go dzięki interwencji biskupa gdańskiego Edwarda O'Rourke'a. Jednak od tego czasu był już stale prześladowany przez niemieckich nazistów. Zastraszając proboszcza oraz parafian nazistowscy bojówkarze niszczyli przydrożne

krzyże i wybijali szyby w budynku plebanii. Chociaż grożono mu śmiercią, pozostawał nieustraszony w swoim działaniu i na miejscu ściętych krzyży postawił nowe. Pomimo ostrzeżeń o planach jego kolejnego aresztowania, nie skorzystał z możliwości ucieczki i ukrycia się, lecz pozostał wierny do końca w powierzonej parafii.

Został aresztowany 21 listopada 1939 r. na plebani w Mierzeszynie. Był przetrzymywany w majątku ziemskim Nowy Wiec koło Skarszew. Znalazł się w grupie kilkudziesięciu osób, Polaków, którzy dzień później wraz z nim zostali rozstrzelani w tym samym miejscu. Sprawcami mordu byli miejscowi Niemcy. Ksiądz Aeltermann nie został zamordowany z powodów narodowych. Nie był Polakiem. Jednak ważniejszą od przynależności narodowej była wierność swemu biskupowi diecezjalnemu i papieżowi, co nieustannie podkreślał w swoich homiliach. Stąd też można powiedzieć, że zginął jako kapłan, obrońca wiary, Krzyża i godności każdego człowieka.

Po wojnie szczątki księdza Aeltermanna przeniesiono do grobu znajdującego się przy wejściu do świątyni w Mierzeszynie. Został pochowany w dniu swoich urodzin 26 czerwca 1945 r. w asyście honorowej Wojska Polskiego. Obecnie, dzięki staraniom mieszkańców parafii, ksiądz Aeltermann jest patronem miejscowej szkoły podstawowej. Jest też plac i skwer jego imienia. Ksiądz Jan Paweł Aeltermann za wierność Chrystusowi i Jego Ewangelii, doświadczył wiele szykan, cierpień, aż w końcu poniósł największą ofiarę. Dlatego, chociaż minęło 80 lat od zakończenia wojny, pamięć o nim przetrwała do dziś.

Zgodnie z wytycznymi prawa kanonizacyjnego, po zapoznaniu się z dotychczas zebraną dokumentacją, zwróciłem się do Konferencji Episkopatu Polski o stosowną zgodę w tej sprawie. W dniu 15 października 2025 r. biskupi zgromadzeni na 402. Zebraniu Episkopatu Polski wyrazili pozytywną opinię dotyczącą rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego ks. Jana Pawła Aeltermanna (Uchwała KEP nr 32/402/2026). Następnie zwróciłem się do Dykasterii Spraw Kanonizacyjnych z pytaniem, czy ze strony Stolicy Apostolskiej nie ma przeszkód w sprawie (Normy, nr 15.c; SM, art.45-46). Odpowiedź, która nadeszła w dniu 6 marca 2026 r. dała możliwość dalszego procedowania sprawy (Prot.N.3825-1/25).

W związku z powyższym postanawiam rozpocząć proces beatyfikacyjny ks. Jana Pawła Aeltermanna (w oryginalnej pisowni Johannes Paul Aeltermann).

Zwracam się zatem z prośbą do wszystkich, którzy posiadają jakiegokolwiek dokumenty, pisma lub wiadomości dotyczące księdza Jana Pawła Aeltermanna, które świadczą o świętości lub jej przeczą, bądź ujawniają ewentualne przeszkody w sprawie, aby zechcieli przekazać je bezzwłocznie do Postulatora ks. kan. Łukasza Osińskiego na adres Kurii Metropolitalnej w Gdańsku, ul. Biskupa Edmunda Nowickiego 1, 80-330 Gdańsk-Oliwa. Po sporządzeniu poświadczonej kopii, oryginały pism zostaną zwrócone właścicielom.

To wszystko niech się dokona na większą chwałę Bożą.

/-/ ks. Rafał Dettlaff
Kancelerz Kurii

/-/ Tadeusz Wojda SAC
Arcybiskup
Metropolita Gdański